

Katharine Pászthory, Eugen Friedrich Mayer: *Die Äxte und Beile in Bayern. Prähistorische Bronzefunde 9/20.* Franz Steiner Verlag, Stuttgart 1998. 207 strani, 110 tabel.

Avtorja predstavljata kovinske sekire in sekiram sorodno kovinsko orodje ter orožje z Bavarskega iz obdobja med srednjim neolitikom (*Mittelneolithikum*) od 2. polovice 4. tisočletja pr. n. š. in koncem starejše železne dobe (*ältere Eisenzeit*) do sredine 1. tisočletja pr. n. š. V glavnem so predstavljeni kovinski predmeti iz bavarskih muzejskih zbirk, manj pa je ta-kih, ki se hranijo po muzejih zunaj Bavarske ali so v privatnih zbirkah. V celoti je tako govora o pribl. 1200 kovinskih predmetih, ki sta jih avtorja razvrstila po tipološkem principu. Poleg tega sta proučevala in predstavila tudi njihovo kronološko me-sto, funkcijo, razprostranjenost ter način izdelave.

Pričujoči zvezek se začne s kratko predstavitvijo zgodovine raziskovanj obravnavane problematike na Bavarskem. Sledita predstavitev kronologije ter nekaj strani dolgo poglavje, kjer je govora o funkciji nekaterih sekir in dlet (*Äxte, Beile und Meißel*).

Jedro (str. 19-179) predstavlja katalog najdb z navedbo najdišča, opisom mer, mestom hranjenja in temeljno literaturo. Ris-be skoraj vseh kataloško obdelanih predmetov so na tablah na koncu zvezka, kjer je tudi nekaj tabel s kartami razprostranjenosti in tabel z najdbami zaključenih celot grobov ali depojev. Na koncu kataloga pa so v prilogi na tabeli predstavljeni rezultati analiz kovinske sestave nekaterih sekir in dlet (str. 180-182).

V kataloškem delu sta najprej predstavljeni kladivasta sekira z ušesom in odebeljenim čelom (*Knaufhammeraxt*) ter kladivasta sekira z ušesom, ki je sorodna sekiram tipa Jászladány. Avtorja obe sekiri uvrščata v bakreno dobo.

Sledijo bronzastodobne sekire, in sicer najprej dve sekiri s cevastim ušesom za katere lahko rečemo, da sta imeli funkcijo statusnega simbola, npr. zgodnjebronzastodobna sekira tipa Kíte-nov (št. 4), ki je bila domnevno najdena pred letom 1885 na območju Weickenbacha.

Sledijo sekire tipa Kítenov tipološko sicer sorodne ter tudi kronološko lahko sočasne in pa mlajše sekire s cevastim ušesom in gumbom na čelu (št. 5-8) (*Nackenscheibenäxte*). Po mne-nju avtorjev so te sekire bile v rabi tudi kot orožje.

V poglavju o ploščatih sekirah je med drugim opisana sekira iz Altheima (št. 17), ki je dala ime bakrenodobnemu tipu ploščatih sekir, ki jih poznamo tudi v Sloveniji.

Sledi dolgo poglavje o sekirah z robniki, ki so znane tudi iz slovenskih najdišč. Nekateri sekire tega tipa so bakrene, večina pa je bronastih. Avtorja sta datirala bavarske sekire z robniki predvsem v zgodnjo in pa tudi v srednjo bronzasto dobo.

Po dolgem poglavju o sekirah z robniki, slikovni del zajema kar 22 tabel, sledijo kronološko mlajše sekire s središčno odebelitvijo (*Absatzbeile*) in njim sorodne plavutaste sekire (*Lappenbeile*) različnih tipov in variant.

Sekire s središčno odebelitvijo so značilne za srednjo bronzasto dobo, najdemo pa jih že v zgodnji in tudi še v mlajši bronasti dobi. Sekira s središčno odebelitvijo iz okolice Ljubljane npr. spada k tipu s srčasto odebelitvijo (*Absatzbeile mit spitzer Rast*) (I. Sinkovec, Katalog posameznih kovinskih najdb bakrene in bronzaste dobe na Slovenskem, ur. B. Teržan, Kat. in monogr. 29/1, 1995, 52, t. 10: 57).

Plavutaste sekire so značilne predvsem za kulturo žarnih grobišč. Pojavljajo se že v srednji bronasti dobi, poznamo pa jih tudi še v železni dobi.

Bronaste tulaste sekire so tipične za kulturo žarnih grobišč, pojavljajo pa se tudi še v železni dobi.

V bronasti dobi oblike nekaterih tipov dlet sledijo oblikam sekir ter se na splošno ločijo od njih po krajšem rezilu ter ožjem in podolgovatem telesu. Dleto z robniki iz Margarethenberga (št. 1078), okvirno iz mlajšega odseka zgodnje bronzaste dobe, naj bi npr. bilo v uporabi kot orožje. To naj bi dokazovale

okoljšči-ne najdbe. Predmet je bil namreč najden kot pridelek v grobu skupaj z dvema posodama, kjer naj bi po analogijah sodeč nadomeščal bojno sekiro.

Med zanimive najdbe sodijo punce (*Punzen*), ki so služile kot orodje za žigovanje. Največkrat jih najdemo v t. i. "livarskih depojih" (*Gießereidepots*) (str. 171).

Tulasta kladiva, razen redkih izjem, se v glavnem pojavijo sočasno s pojavom torevtike na začetku mlajše bronzaste dobe (*am Beginn der Jungbronzezeit*). V 20. zvezku je predstavljeno 5 tulastih kladiv.

Na koncu so predstavljene železne sekire različnih tipov: 1. železna križna sekira (*Ärmchenbeil*), 2. železna plavutasta sekira z ušescem, 3. železna tulasta sekira in 4. železna tulasta sekira z ušescem. Vse tipe teh bojnih sekir poznamo tudi iz železnodobnih najdišč v Sloveniji.

Ob zaključku predstavitve 20. zvezka devetega oddelka serije *PBF* moramo opozoriti, da je tudi ta zvezek, podobno kot nekateri drugi iz iste serije, nastajal mnogo let in da je poteklo več let od zaključka redakcije do objave. To pa seveda ne zmanjšuje pomena, ki ga ima omenjena serija za evropsko in svetovno prazgodovino.

Anton VELUŠČEK

Markus Egg: *Das hallstattzeitliche Fürstengrab von Strettweg bei Judenburg in der Obersteiermark.* Mit einem Beitrag von G. Stawinoga. Monographien, Band 37. Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums, Mainz 1996. 293 strani, 155 slik in 50 tabel.

V starejši železni dobi je območje današnje avstrijske in slovenske Štajerske, severozahodne Hrvaške in jugozahodne Madžarske zanesljivo predstavljalo eno od pomembnejših vzhodnoalpskih kulturnih provinc. Številne dragocene najdbe, ki so prišle na dan v okolici Kleinkleina, Wildona, Poštele, Kaptoła in Nagyberki-Szalacske, so namreč pokazale, da imamo v halštatskem času na tem prostoru opraviti z izredno ustvarjalno kulturno skupino, ki pa je prišla v stokovno literaturo pod različnimi oznakami. Tako jo je na primer leta 1954 R. Pittioni označil kot Tipus Wies, razprostranjenim zgolj na območju avstrijske Štajerske z reko Muro kot glavno prometno žilo v železnodobni kulturni pokrajini. To poimenovanje je kasneje pri definiranju glavnih kulturnih skupin jugovzhodnoalpske halštatske kulture prevzel tudi S. Gabrovec, le da je pojem geografsko razširil tudi na območje hrvaškega Medimurja; od tod njegovo poimenovanje skupina Wies-Martijanec. C. Dobiat je v svojem temeljnem delu o nekropolah v okolici Kleinkleina predlagal novo ime, Sulmtalgruppe. Bodi kakorkoli že, večina avtorjev je k skupini vedno prištevala tudi nekoliko oddaljeni Strettweg, najdišče znamenitega kulturnega voza, ki leži ob zgornjem toku Mure v neposredni bližini Judenburga.

Najdba je prišla na dan sredi prejšnjega stoletja (septembra 1851) pri oranju polja. Večino predmetov iz uničenega groba je zbral M. Robitsch, takratni profesor za cerkveno zgodovino na graški univerzi, ki je na mestu najdbe opravil tudi manjše izkopavanje. Pri tem so prišli na dan novi predmeti, ki jih je Robitsch skupaj z ostalim gradivom leta 1853 predal Štajerskemu deželnemu muzeju Joanneju v Gradcu. Del najdb je že ob odkritju prišel v roke raznih ljubiteljev in zbiralcev starin, vendar pa je tudi večina teh predmetov kasneje srečno prispela v graški muzej.

Prvo strokovno objavo najdbe iz Strettwega je pripravil že M. Robitsch (*Mitt. Hist. Ver. St. 3, 1852, 69 ff.*). Kasneje je zlasti kulturni voz doživel številne objave, celotno najdbo in najdišč-ne okolščine pa je izčrpnje obdelal le še W. Schmid (*Der Kultwagen von Strettweg, Führer zur Uhrgeschichte 12, 1934*). Vendar pa tudi Schmidova objava ni bila popolna, zato je